

Н. А. Хомутовська, Ю. С. Шелюк

Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна

Фітопланктон має особливе значення як біоіндикатор в екологічному моніторингу та біотестуванні. У зв'язку з цим виникає необхідність його всебічного вивчення.

Проведення флористичного аналізу фітопланктону р. Тетерів є на сьогодні доцільними, оскільки річка постійно зазнає антропогенного впливу, а спостереження за напрямком змін видового складу можуть використовуватися в біоіндикаційних цілях.

Метою роботи було встановити особливості формування та функціонування водоростевих угруповань р. Тетерів (басейн Дніпра).

Річка Тетерів відноситься до категорії середніх річок, має загальну довжину 365 км, площу басейну – 15300 км², рівень падіння – 0,5 м на кілометр. Ліси займають 15% площі басейну, болота – 4% [2].

Результати досліджень отримані впродовж літнього вегетаційного сезону 2014 р. на двох стаціонарних станціях у м. Житомир. За час досліджень було відібрано і оброблено 16 альгологічних проб. Проби відбирали та опрацьовували за стандартними методиками [4] з урахуванням останніх флористичних зведень [5].

Під час виконання роботи були використані стандартні гідроекологічні, альгологічні та статистичні методи дослідження. Визначення таксономічного складу водоростей проводили з урахуванням останніх флористичних зведень. Біоіндикаційний аналіз здійснювали згідно [1].

Літній фітопланктон р. Тетерів був представлений 86 видами водоростей, представлених 89 внутрішньовидовими таксонами, включно з тими, що містять номенклатурний тип виду, з 6 відділів: Chlorophyta – 32 (33), Bacillariophyta – 26 (26), Euglenophyta – 11 (12), Cyanoprokaryota – 8 (9), Chrysophyta – 7 (7), Dinophyta – 2 (2).

У результаті рангової оцінки родового складу водоростей планктонних угруповань виявили 7 провідних за таксономічною значимістю родів: *Nitzschia Hass.*, *Trachelomonas Ehr.*, *Cyclotella (Ehrb.) Kütz.*, *Oscillatoria Ag.*, *Chlamydomonas globosa Snow*, *Navicula Bory*, *Crucigenia (Schmidle) Schmidle, Morr.* За відношенням таксономічних категорій «вид» і «рід» переважали евгленові, родовий коефіцієнт яких сягав 3. Висока родова насиченість видами Euglenophyta, яку раніше уже відмічали для р. Тетерів, ймовірно, пов'язана з їх значною пристосованістю до дії різних факторів середовища [3].

Щодо біотопічної приуроченості, то у фітопланктоні річки переважали планктонно– бентосні – 46% та планктонні форми – 35%. Частка видів та внутрішньовидових таксонів, що приурочені до придонних біотопів складала 19%.

За відношенням до солоності води в альгофлорі р. Тетерів домінували види–індиференти – 75%, частка галофілів складала 13%, галофобів та олігогалобів по 6%.

За відношенням до рН у річці провідними були види–індиференти (63%), меншу частку мали алкалофіли (34%) та алкабїонти (3%).

За географічною приуроченістю переважали космополіти (85%). Крім того, у складі фітопланктону фіксували голарктичні (10%), циркумбореальні (3%) та бореальні (2%) форми.

У досліджуваній водоймі переважали β – мезосапроби – 26%, хоча значну частку складали β – олігосапроби та олігосапроби по (14%), α – β – мезосапроби (12%), α – α – мезосапроби (10%), ксеносапроби (8%), α – β – мезосапроби (6%), оліго– ксеносапроби (4%), по 2% χ – α – та β – α – мезосапроби.

Отже, літній фітопланктон р. Тетерів за кількістю видових та внутрішньовидових таксонів характеризувався як зелено– діатомово– евгленовий. У річці більшості родів водоростей властива низька видова представленість. Спостерігалось домінування планктонних– бентосних та планктонних форм, космополітів за географічним походженням, індиферентів за відношенням до солоності та рН, β – мезосапробів за відношенням до забрудненості водного середовища нетоксичними органічними сполуками.

Література

1. Барінова С. С. Биоразнообразие водорослей – индикаторов окружающей среды / Барінова С. С., Медведева Л. А., Анисимова О. В. – Тель Авив: PiliesStudio, 2006. – 498 с.
2. Гідрохімія та радіогеохімія річок і боліт Житомирської області: Монографія / С. І. Сніжко, О. О. Орлов, Д. В. Закревський та ін. – Житомир: Волинь, 2002. – 264 с.
3. Продукція і таксономічний склад фітопланктону середньої притоки Дніпра: Автореф. дис. канд. біол. наук. 03.00.17 «Гідробіологія» / Ю. С. Кузьмінчук. – Інститут гідробіології НАН України. – К., 2007. – 24 с.
4. Методи гідроекологічних досліджень поверхневих вод / За ред. В. Д. Романенка. – К.: ЛОГОС, 2006. – 408 с.
5. Algae of Ukraine: diversity, nomenclature, taxonomy, ecology and geography. Vol. 1. Cyanoprokaryota, Euglenophyta, Chrysophyta, Xanthophyta, Raphidophyta, Phaeophyta, Dinophyta, Cryptophyta, Glaucocystophyta, and Rhodophyta / Eds. P.M. Tsarenko, S.P. Wasser, E. Nevo. – Ruggell: Ganter Verlag, 2006. – 713 p.